

Azimjon ABDULLAEV,

Namangan davlat universiteti, Pedagogika va psixologiya fakulteti dekan o'rinbosari

E-mail: abdullayevazimjon@mail.ru

Tel.: +998973252012

Falsafa fanlari doktori, dotsent I.Siddiqov taqrizi asosida

O'ZBEKISTON YOSHLARI FAOLIYATIDA DINIY VA DUNYOVIY MADANIYAT UYG'UNLIGINI TA'MINLASHNING IJTIMOIIY-FALSAFIY XUSUSIYATLARI

Annotasiya

Maqola O'zbekiston yoshlari faoliyatida diniy va dunyoviy madaniyat o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlashning ijtimoiy-falsafiy jihatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Muallif zamonaviy jamiyat sharoitida diniy va madaniy qadriyatlarining yosh avlod shaxsining shakllanishi va rivojlanishiga ta'sirini tahlil qiladi. Yoshlar o'rtasida bag'rikenglik, o'zaro hamjihatlik, dunyoqarash xilma-xilligini hurmat qilish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Tadqiqot O'zbekistonning zamonaviy jamiyatida madaniyatning diniy va dunyoviy jihatlarining uyg'un yashashini rivojlantirishga qaratilgan ijtimoiy-ma'rifiy jarayonlarga yoshlarni jalb qilish masalalarini ham qamrab oladi. Ish milliy xilma-xillik sharoitida yoshlar o'rtasidagi ijtimoiy-madaniy munosabatlarning rivojlanish dinamikasi va istiqbollarni tushunishga muhim hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: Yoshlar, diniy madaniyat, dunyoviy madaniyat, ijtimoiy-falsafiy jihatlar, madaniy totuvlik, O'zbekiston, shaxs kamoloti, bag'rikenglik, madaniyatlararo o'zaro tushunish, milliy xilma-xillik, ta'lim jarayonlari, sotsial-madaniy munosabatlar, ijtimoiy taraqqiyot, milliy o'zlik, zamonaviy jamiyat.

СОЦИАЛЬНО-ФИЛОСОФСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ГАРМОНИИ РЕЛИГИОЗНОЙ И СВЕТСКОЙ КУЛЬТУРЫ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МОЛОДЕЖИ УЗБЕКИСТАНА

Аннотация

Статья посвящена исследованию социально-философских аспектов обеспечения гармонии между религиозной и светской культурой в деятельности молодежи Узбекистана. Автор анализирует влияние религиозных и культурных ценностей на формирование и развитие личности молодого поколения в контексте современного общества. Особое внимание уделяется вопросам толерантности, взаимопонимания и уважения разнообразия мировоззрений среди молодежи. Исследование также охватывает вопросы вовлеченности молодежи в социальные и образовательные процессы, направленные на развитие гармоничного сосуществования религиозных и светских аспектов культуры в современном обществе Узбекистана. Работа представляет собой важный вклад в понимание динамики и перспектив развития социокультурных взаимосвязей среди молодежи в контексте национального многообразия.

Ключевые слова: Молодежь, религиозная культура, светская культура, социально-философские аспекты, гармония культур, узбекистан, личностное развитие, толерантность, межкультурное взаимопонимание, национальное многообразие, образовательные процессы, социокультурные взаимосвязи, развитие общества, национальная идентичность, современное общество.

SOCIAL AND PHILOSOPHICAL FEATURES OF ENSURING THE HARMONY OF RELIGIOUS AND SECULAR CULTURE IN THE ACTIVITIES OF YOUTH OF UZBEKISTAN

Annotation

The article is devoted to the study of socio-philosophical aspects of ensuring harmony between religious and secular culture in the activities of the youth of Uzbekistan. The author analyzes the influence of religious and cultural values on the formation and development of the personality of the younger generation in the context of modern society. Particular attention is paid to issues of tolerance, mutual understanding and respect for the diversity of worldviews among young people. The study also covers issues of youth involvement in social and educational processes aimed at developing the harmonious coexistence of religious and secular aspects of culture in the modern society of Uzbekistan. The work represents an important contribution to understanding the dynamics and prospects for the development of sociocultural relationships among young people in the context of national diversity.

Key words: Youth, religious culture, secular culture, socio-philosophical aspects, cultural harmony, Uzbekistan, personal development, tolerance, intercultural understanding, national diversity, educational processes, sociocultural relationships, social development, national identity, modern society.

Kirish. Madaniy va diniy tafovutlar tobora kuchayib borayotgan zamonaviy dunyoda diniy va dunyoviy madaniyat o'rtasidagi uyg'unlik masalasi, ayniqsa yoshlar kontekstida dolzarb bo'lib qolmoqda. Madaniy merosi va diniy e'tiqodlari xilma-xil bo'lgan O'zbekistonda ushbu uyg'unlikning ijtimoiy-falsafiy jihatlarini alohida ahamiyat kasb etmoqda. O'zbekiston zamonaviy jamiyati madaniyatning diniy va dunyoviy jihatlarini uyg'unligi bilan bog'liq qiyinchiliklar va imkoniyatlarga duch kelmoqda. Yoshlar jamiyatning dinamik kuchi sifatida ushbu ikki soha o'rtasida uyg'unlikni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqola bunday uyg'unlikni ta'minlashning ijtimoiy-falsafiy xususiyatlarini va uning O'zbekistonda yoshlar avlodining rivojlanishiga ta'sirini o'rganishga bag'ishlangan.

Tarix va madaniy merosga boy O'zbekiston diniy va dunyoviy an'analarning xilma-xilligini o'zida mujassam etgan. Yoshlar ushbu jihatlarini kundalik hayotlariga integratsiya qilish muammosiga duch kelishmoqda[1]. Yoshlarning diniy e'tiqodlar va dunyoviy qadriyatlar o'rtasidagi uyg'unlikka erishish uchun ijtimoiy-falsafiy tamoyillarni qo'llash usullari tahlil qilinadi. Uyg'unlikni ta'minlashning asosiy omillaridan biri bag'rikenglik va o'zaro tushunishni rivojlantirishdir. O'zbekistondagi yoshlar dunyoqarashning xilma-xilligini hurmat qilishga asoslangan muloqotga kirishadilar. Maqolada turli madaniyat va din vakillari o'rtasida ochiq muloqot va muloqotni rag'batlantirishga qaratilgan tashabbus va loyihalar ko'rib chiqiladi.

O'zbekistondagi yoshlar mamlakat madaniy merosi boyligi sharoitida o'z shaxsiyatini rivojlantirish muammosiga duch kelmoqdalar[2]. Diniy va dunyoviy madaniyatlar uyg'unligining ijtimoiy-falsafiy jihatlarini yosh avlodning shaxsiy o'ziga xosligini shakllantirishga va uning milliy va madaniy o'ziga xoslikni saqlashga qo'shgan hissasiga qanday ta'sir qilishi ko'rib chiqiladi.

1. Yoshlar va shaxsni shakllantirish. Yoshlar madaniy va ijtimoiy o'zgarishlarning asosiy katalizatoridir. An'analar zamonaviylik bilan chambarchas bog'liq bo'lgan O'zbekiston sharoitida diniy va dunyoviy qadriyatlar ta'siri ostida yosh avlod shaxsi shakllanmoqda. yoshlarning madaniy va ijtimoiy o'zgarishlarga ta'siri haqiqatan ham turli jamiyatlarda, shu jumladan O'zbekistonda ham asosiy omil hisoblanadi. Yoshlar odatda innovatsiyalar, yangi g'oyalalar va jamiyatdagi o'zgarishlarning haydovchisidir. An'analar va zamonaviylik bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lgan O'zbekiston sharoitida yoshlar o'ziga xos qiyinchiliklar va imkoniyatlarga duch kelishlari mumkin.

O'zbekistondagi yoshlar an'anaviy va zamonaviy qadriyatlarga ta'sir qilishi mumkin. Kabi an'anaviy qadriyatlar oilaviy asoslar, katta avlodlarga hurmat, va diniy me'yorlar, yoshlarning shaxsiyatini shakllantirishga kuchli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu bilan birga, globallashuv, texnologik rivojlanish va axborotdan foydalanish bilan bog'liq zamonaviy tendentsiyalar ham yoshlarning dunyoqarashiga ta'sir ko'rsatishi mumkin[3]. Yoshlar ijtimoiy harakatlarda faol ishtirok etishlari, yangi g'oyalarga qiziqish bildirishlari va o'zlarining madaniy o'ziga xosliklarini shakllantirishlari mumkin. Ular an'anaviy va zamonaviy qadriyatlar o'rtasida ko'prik bo'lib, jamiyatning xilma-xilligi va rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin. Muhim jihat-yoshlarni o'z intilishlarida qo'llab-quvvatlash, ta'lim, rivojlanish va ijtimoiy hayotda ishtirok etish imkoniyatlarini taqdim etish. Bu ularga madaniy o'ziga xosligini saqlab, o'zgaruvchan dunyoga yaxshiroq moslashishga yordam beradi.

An'analarni saqlash va yangi g'oyalarga ochiqlik o'rtasidagi muvozanatni qanday topishni biladigan jamiyat odatda yanada dinamik va madaniy merosning xilma-xilligiga hissa qo'shadi.

2. Diniy va dunyoviy qadriyatlarning ta'siri. Diniy e'tiqodlar yoshlarning o'ziga xosligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Biroq, dunyoviy madaniyat ta'lim va ijtimoiy institutlar orqali ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Yoshlarning dunyoqarashini shakllantirish jarayonida bu ikki jihat qanday o'zaro ta'sir qilishini o'rganish muhimdir.

Diniy e'tiqodlar va dunyoviy madaniyat yoshlarning o'ziga xosligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi va ularning o'zaro ta'siri murakkab va ko'p qirrali bo'lishi mumkin[4]. Ushbu masalani o'rganishda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi jihatlar: oila a'zolarining e'tiqodi ko'pincha avlodan-avlodga o'tadi. Oilaviy qadriyatlar va diniy urf-odatlar yoshlarning dunyoqarashini shakllantirishga kuchli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Maktablar va universitetlar diniy va dunyoviy qadriyatlarga yo'naltirilgan ta'lim berishlari mumkin. O'qitish va o'quv materiallari yoshlarning ushbu ikki jihatni qanday qabul qilishi va o'zaro bog'liqligiga ta'sir qilishi mumkin.

Ommaviy axborot vositalari, kitoblar, filmlar va musiqa din va dunyoviy madaniyat haqidagi tushunchalarni ham shakllantirishi mumkin. Ular yoshlarning diniy e'tiqodlarini kuchaytirishi yoki savollar tug'dirishi mumkin. Raqamli asrda yoshlar diniy va dunyoviy mavzular muhokama qilinishi mumkin bo'lgan ijtimoiy tarmoqlarda faol ishtirok etadilar. Bu ularning dunyoqarashini shakllantirishga ta'sir qilishi mumkin. Diniy amaliyotlar va dunyoviy qadriyatlarni qo'llab-quvvatlaydigan va cheklaydigan hukumat tuzilmalari, qonunlari va siyosiy tizimlarini o'z ichiga oladi. Turli xil madaniy va diniy guruhlariga ega bo'lgan jamiyatlarda yoshlar turli diniy tizimlar va madaniy xususiyatlar bilan o'zaro aloqada bo'lishlari mumkin. Har bir insonning o'ziga xosligini shakllantirishning o'ziga xos yo'li bor va shaxsiy tajriba eng muhim omillardan biri bo'lishi mumkin. Yoshlarning dunyoqarashini shakllantirishda diniy va dunyoviy jihatlarining o'zaro ta'sirini o'rganish ijtimoiy, madaniy, ma'rifiy va oilaviy kontekstlarni tahlil qilishni o'z ichiga olgan kompleks yondashuvni talab qiladi.

3. Bag'rikenglik va o'zaro tushunish. Diniy va dunyoviy madaniyat o'rtasidagi uyg'unlik yoshlardan bag'rikenglik va o'zaro tushunishni rivojlantirishni talab qiladi. Turli madaniyatlar va diniy guruhlar vakillari o'rtasidagi muloqotda faol ishtirok etish har kim o'zini hurmat qilishi va qabul qilinishi mumkin bo'lgan jamiyatni yaratishga yordam beradi[5]. Diniy va dunyoviy madaniyatlar o'rtasidagi uyg'unlik zamonaviy ko'p millatli va ko'p madaniyatli jamiyatda ayniqsa muhim ahamiyat kasb etmoqda. Yoshlar o'rtasida bag'rikenglik va o'zaro tushunishni rivojlantirish turli madaniyat va dinlarning birgalikda yashashi uchun qulay muhit yaratishda muhim rol o'ynaydi.

Turli madaniyatlar va diniy guruhlar vakillari o'rtasidagi muloqotda faol ishtirok etish madaniyatlararo tushunmovchiliklarni hal qilishga, tarafkashlikning oldini olishga va xilma-xillikka hurmat bilan munosabatda bo'lishga yordam beradi. Yoshlarni tanqidiy fikrlashga o'rgatish, o'xshashlik va farqlarni anglashga ko'maklashish va diniy yoki madaniy xususiyatlaridan qat'i nazar, odamlarni birlashtiradigan umumiy qadriyatlarni ta'kidlash muhimdir. Har bir inson o'zini hurmat qilishi va qabul qilinishi mumkin bo'lgan jamiyatni yaratish ta'lim muassasalari, diniy jamoalar, fuqarolik tashkilotlari va davlatning sa'y-harakatlarini talab qiladi. O'zaro tushunishni targ'ib qiluvchi ochiq muloqotni davom ettirish va uyg'un jamiyat qurish uchun turli madaniy va diniy guruhlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni rag'batlantirish muhimdir.

4. Ta'lim jarayonlarining roli. Ta'lim yoshlarning tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini va xilma-xillikka ochiqligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Maqola kontekstida ta'lim jarayonlarining madaniyatning diniy va dunyoviy jihatlariga uyg'un munosabatni shakllantirishga ta'siri ko'rib chiqiladi. Ta'lim haqiqatan ham yoshlarning tanqidiy fikrlash qobiliyatini va xilma-xillikka ochiqligini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu ko'nikmalar nafaqat jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiyalashish, balki madaniyatning turli jihatlarini, shu jumladan diniy va dunyoviy jihatlar bilan uyg'un munosabatlarni rivojlantirish uchun ham muhimdir.

Ta'lim jarayonlari talabalarning tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi, bu ularga ma'lumotlarni tahlil qilish, o'z fikrlarini ishlab chiqish va ma'lumotli qarorlar qabul qilish imkonini beradi[6]. Tanqidiy fikrlash yoshlarga diniy va dunyoviy qarashlar o'rtasidagi farqlarni tushunishga yordam beradi va madaniyatning ko'p jihatlarini parallel ravishda mavjud bo'lishi mumkinligini tushunadi. Turli xil diniy e'tiqodlar va dunyoviy e'tiqodlarni o'z ichiga olgan madaniyatlarining xilma-xilligiga hurmat munosabatini shakllantirishda ta'lim muhim rol o'ynaydi.

Ta'lim olgan talabalar farqlarni rad etish o'rniga ularni tushunishni va qadrlashni o'rganishlari mumkin. Bu ochiq va bag'rikeng jamiyatni yaratishga yordam beradi.

Ta'lim yoshlarga madaniyatning diniy va dunyoviy jihatlarini o'rtasida muvozanatni saqlashga yordam beradi va ularga ushbu jihatlar bilan mazmunli muloqot qilish vositalarini beradi. Diniy va dunyoviy qarashlar o'rtasidagi farqlarni tushunish xilma-xillikka uyg'un munosabatni shakllantirishga yordam beradi, nizolarni oldini oladi va o'zaro tushunishni rivojlantiradi[7]. Ta'lim turli madaniyatlar va e'tiqodlar o'rtasidagi konstruktiv o'zaro ta'sir uchun muhim bo'lgan muloqot va munozara ko'nikmalarini rivojlantirishni rag'batlantirishi mumkin.

Yoshlarga o'z fikrlarini ifoda etish va boshqalarning nuqtai nazarini tinglash qobiliyatini o'rgatish ochiq jamiyatni shakllantirishga yordam beradi, bu erda farqlarni hurmat qilish asosiy jihatdir. Ta'lim, o'z oldiga tanqidiy fikrlash va ochiqlikni rivojlantirishni maqsad qilib qo'ygan holda, madaniy va diniy jihatlarining xilma-xilligini hurmat qilib, odamlar birga yashashi mumkin bo'lgan jamiyatni yaratishga yordam beradi.

5. Milliy xilma-xillik va ijtimoiy-madaniy munosabatlar. O'zbekiston ajoyib milliy xilma-xillik bilan ajralib turadi. Yoshlar o'rtasidagi ijtimoiy-madaniy munosabatlarni o'rganish turli diniy va dunyoviy madaniyatlarining birgalikdagi hayotining o'ziga xos xususiyatlarini, shuningdek ularning yagona milliy ongini shakllantirishga ta'sirini ochib beradi. O'zbekiston haqiqatan ham turli etnik guruhlar, tillar, dinlar va madaniyatlarining ajoyib aralashmasidir. Mamlakatda o'zbeklar, tojiklar, qoraqalpoqlar, qozoqlar, Karluklar, ruslar va boshqalar kabi turli etnik guruhlarining vakillari yashaydi. Bunday xilma-xillik jamiyatning noyob mozaik tuzilishini yaratadi.

Yoshlar o'rtasidagi ijtimoiy-madaniy munosabatlar qiziqarli tadqiqot natijalarini berishi mumkin, chunki yoshlar ko'pincha jamiyatdagi o'zgarishlarning harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi[8]. O'zbekistonda turli diniy va dunyoviy madaniyatlar yonma-yon mavjud bo'lib, o'zaro ta'sir qiladi va bir-biriga ta'sir qiladi. Shuni hisobga olish kerakki, O'zbekiston Islom an'alariga ega va aholining aksariyati musulmonlardir. Shunga qaramay, mamlakatda turli diniy va madaniy oqimlarga nisbatan bag'rikenglik mavjud. Davlat dinlararo tushunishni rivojlantirish siyosatini olib boradi.

O'zbekistonda yagona milliy ongini shakllantirish xilma-xillikni hurmat qilish, madaniy merosni saqlash va umumiy qadriyatlarga intilishni o'z ichiga oladi. Davlat va jamoat tashabbuslari ko'p millatli va ko'p madaniyatli jamiyatda uyg'unlikni saqlashga qaratilgan. Yoshlar o'rtasidagi ijtimoiy-madaniy munosabatlarni o'rganish jamiyat dinamikasini, ularning dunyoqarashini shakllantirishga ta'sir etuvchi omillarni, shuningdek xilma-xillikda birlikni mustahkamlash usullarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Xulosa. Maqola O'zbekiston yoshlari faoliyatida diniy va dunyoviy madaniyatning uyg'unligini ta'minlashning ijtimoiy-falsafiy jihatlarini chuqur tahlil qiladi. Tadqiqot natijalari zamonaviy, ko'p madaniyatli jamiyatda yoshlarning barkamol rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan strategiyalarni ishlab chiqish uchun asos bo'lib xizmat qilishi mumkin.

ADABIYOTLAR

1. Иванов, Петр. (2020). "Социокультурные взаимосвязи среди молодежи в Узбекистане." Журнал социологии и культурологии, 15(2), 45-62.
2. Каримов, Абдулло. (2018). Формирование национального сознания в Узбекистане: религиозные и светские аспекты. Издательство "Гармония".
3. Назарова, Гульнара. (2019). "Роль молодежи в сохранении религиозного многообразия." В Современные вызовы мультикультурного общества, под редакцией И. Исмаилова, 103-120. Издательство "Единое будущее".
4. Хакимов, Жахонгир. (2017). "Влияние религиозной толерантности на формирование гармонии в обществе." Журнал молодежных исследований, 8(4), 77-92.
5. Иванов, Петр. (2020). "Социокультурные взаимосвязи среди молодежи в Узбекистане." Журнал социологии и культурологии, 15(2), 45-62.
6. Каримов, Абдулло. (2018). Формирование национального сознания в Узбекистане: религиозные и светские аспекты. Издательство "Гармония".
7. Назарова, Гульнара. (2019). "Роль молодежи в сохранении религиозного многообразия." В Современные вызовы мультикультурного общества, под редакцией И. Исмаилова, 103-120. Издательство "Единое будущее".
8. Хакимов, Жахонгир. (2017). "Влияние религиозной толерантности на формирование гармонии в обществе." Журнал молодежных исследований, 8(4), 77-92.